

Caçador de «males»

Ramon Amigó Anglès

 Dissabte 16 d'agost. El Passacarrers del Convit

11.30 h Casa de la Festa, Via Augusta, 4. Estrena de les visites guiades a la Casa de la Festa. Des del passat 31 de maig aquest equipament destinat a la conservació de la imatgeria i del bestiar, i a l'explicació del conjunt del Seguici, les colles castelleres i la seqüència ritual, ja té les portes obertes. Avui es multipliquen les seves possibilitats amb l'inici de les visites guiades. Aforament limitat. Coorganitzen: Imaginautes, Serveis Culturals, i Ajuntament de Tarragona.

Pamflet editat enguany per l'Ajuntament de Tarragona amb la programació d'actes de la festa de Sant Magí.

Si hom hi para atenció, escoltant Catalunya Ràdio o Catalunya Informació, i també TV3, es tenen grans sorpreses relacionades amb la llengua catalana. Dissortadament, són sempre sorpreses desagradables. Fins no fa gaire, sentia coses rares, fossin paraules o fossin construccions, i no les retenia, ja que la meua memòria és més aviat escassa i poc fidel. Com que em va arribar a fer l'efecte que les irregularitats lingüístiques de diversa mena eren força abundants, vaig decidir de recórrer a les anotacions. Limitant-me, això sí, als fragments de veu de locutors professionals, no pas als de personatges convidats o entrevistats. El resultat ha estat esbalaïdor: en pocs dies he fet una collita d'una vintena d'incorreccions. I cal tenir en compte que escolto poques estones la ràdio: només una mica al matí, fins que arriba la tongada de publicitat, i mitja hora al vespre, quan *el Cafè de la república* ja és cap al final. I un fragment de les notícies de TV3 del vespre.

Avui parlaré només de vuit substantius i d'algun verb. En parlaré perquè qui em llegeixi sàpiga que no s'ha de fer confiança a la ràdio i a la TV3 quan diu aquests disbarats. És al revés del que hauria de ser: que el llenguatge de la ràdio (sobretot de la ràdio «nacional de Catalunya») i la TV3 hauria

de ser modèlic, que servís d'exemple de ben dir. És precisament com la gent de bona fe (que és la majoria) creu que funciona el llenguatge radiofònic: tal cosa és bona, és ben dita, perquè l'ha dita la ràdio «nacional de Catalunya», o la TV3.

“el llenguatge de la ràdio i la TV3 hauria de ser modèlic, que servís d'exemple de ben dir.”

Doncs bé, això no sempre va d'aquesta manera. S'ha de saber —però no tothom sap— que la ràdio «nacional de Catalunya» l'espia quan parla d'una manada no sé de què, potser de cérvols o de tigres. *Manada* és un derivat de mà i és paraula correctíssima, femení de manat, quan s'usa volent significar la quantitat d'una cosa que cap en una mà: una *manada* d'alfals, de claveïls, etc. O bé una acció feta amb la mà: una manada a l'espatlla. Però deixa de ser correcta quan s'usa volent significar un ramat de bestiar, que és el sentit que tenia la manada que vaig sentir que deia un locutor, o un grup nombros d'animals de la mateixa espècie que van junts.

paraules. I.

Quan érem jovenets no hi havia català a l'escola i el castellà era obligatòriament dominant, aclaparador, i llavors parlàvem del *chubasquero*, un derivat encertat del castellà *chubasco*. Ara, em sembla que ja no se'n parla, no només perquè hi hagi hagut un millorament del llenguatge sinó sobretot perquè és una peça que s'ha deixat de fer servir. Però referint-se a algun episodi de l'Expo de Saragossa el locutor va aviar la paraula sense engaltar, i va quedar tranquil com si hagués dit impermeable, que és el que hauria tocat de dir.

La barrabassada més grossa que he sentit és *passacarrers*, fins al punt que em va costar d'entendre que es volia referir a la xaranga que recorre les vies públiques d'una vila per anunciar que comença la festa. Quan vaig arribar a comprendre que volia dir cercavila em va venir a la memòria un article d'una revista d'humor de fa molts anys, un article que es devia poder atribuir a Pitarra, que parlava, en un text traduït del català al castellà, d'un *se lo hace*, per significar un sofà (*s'ho fa*), i d'un *se alquilaron sillars* per dir que s'hi havien llogat cadires, i així una altra colla de traduccions literals divertidíssimes, tan divertides com aquest *passacarrers* de la ràdio «nacional de Catalunya».

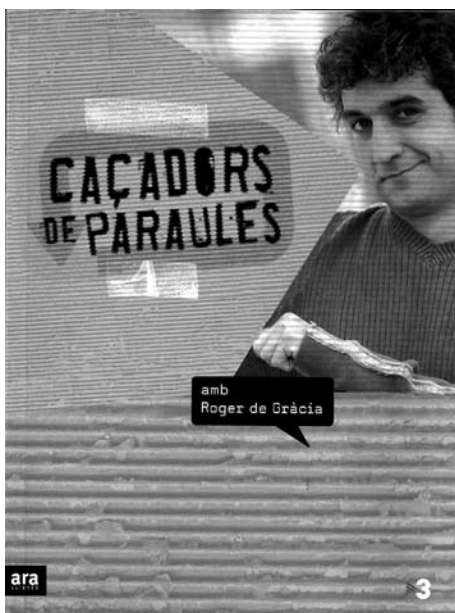
Potser no és tant del coneixe-

ment general que el substantiu femení *modista* no té forma masculina, de manera que els homes dedicats a dissenyar indumentària són els modistes, de la mateixa manera que són biciclistes, o motoristes, etc., tant els nois com les noies que van en bicicleta, o en moto, etc. El gènere només l'expressa l'article, *els* o *les*, segons convingui, mentre que el substantiu no queda afectat. El locutor (o potser més aviat el servei de correcció de l'emissora) no tenia clar aquest punt. Va dubtar i va optar per suprimir la vocal final, de manera que hi va deixar *modist*, en singular, sense adonar-se que això quedava ridícul.

No es va atrevir a fer el que fa tanta gent que hi engipona la terminació -o, desinència habitual del masculí en castellà: [Do]minga / [Do]mingo, Francisca/Francisco. Tot i que aquesta terminació -o per al masculí és prou genuïna en alguna ocasió: monja/monjo.

També en el camp de la indumentària cal recordar que no és gens recomanable parlar de *pantaló* (com ha fet la ràdio «nacional de Catalunya»), o *pantalon*, en singular. Es tracta de pantalons, sempre en plural, unes calces llargues que arriben fins als peus. Quan no són pantalons curts, fins al genoll. El nom de la peça de vestir va arribar procedent del francès

“La barrabassada més grossa que he sentit és *passacarrers*, fins al punt que em va costar d'entendre que es volia referir a la xaranga que recorre les vies públiques d'una vila per anunciar que comença la festa.”

Portada del llibre *Caçadors de paraules*, de Roger de Gràcia.

que, al seu torn, l'havia pres d'un personatge de la faràndula veneciana del segle XVI, que es disfressava amb uns calçons fins als peus i que era conegut per San Pantaleone, un sant venerat en aquella comarca.

L'altre castellanisme observat als mitjans catalans, per contaminació de la manera de parlar de molta gent (si no fos que la gent ho diu així perquè sent que ho diuen a la ràdio) és un castellanisme fonètic, per substitució de la consonant palatal lateral sonora, com la de llac, colla, ull, per l'alveolar lateral també sonora, com la de lema, vela, barril. Això passa ara amb el nom d'un sac que es porta penjat a l'esquena, subjectat amb corretges. Se'l veu molt sovint en la canalla que va a l'escola, que hi porta els llibres. I també gent jove el fa servir per tragar-hi tota mena d'objectes. Nosaltres només portàvem motxilla per anar d'excursió i, a la nostra època, encara ningú no deia *motxila*. Val a dir que és una manera còmoda de portar pes.

Falta parlar encara d'un altre substantiu, també relacionat amb la indumentària. És el que designa la peça de roba, o conjunt de peces, amb què es cobreix el cos per damunt de la roba interior, la roba blanca. Tothom haurà comprès que em refereixo al vestit, tant si és el que ha de portar una dona com el destinat a un home. Però hi ha gent que el nom d'aquesta peça només el diu correctament quan es refereix a la destinada a una dona. Quan s'han de referir a la peça destinada a un home se'n van cap al castellà. I, en aquest cas, es noten dues opcions: utilitzar correctament el mot castellà *traje*, amb fonètica castellana de la consonant *-j-* com a fricativa velar sorda, com en Jaén; o pronunciar la *-j-* com a fricativa sonora, com quan diem Josep i, a més, com va fer el locutor, canviar a *-o* la vocal final: *trajo*.

No sempre és cert que sigui la peça de roba que va damunt de tot perquè a vegades, sobretot a l'estiu, és l'única peça que cobreix el cos: el vestit de bany, una expressió que no es presta a cap doble interpretació, al revés del que passa amb *banyador*, que també pot voler dir 'un lloc a propòsit per anar-se a banyar'.

També he anat pensant en algunes altres irregularitats lingüístiques de les ràdios «nacionals de Catalunya» i de la TV3, unes irregularitats relacionades amb alguns verbs, com uns que no existeixen i, doncs, quan s'usen és perquè es tira mà d'un equivalent d'una altra llengua amb el resultat que allò que es diu, o s'escriu, recorrent a aquells manlleus, és un pastitx impresentable. Hi ha d'alguns altres verbs dels quals parlarem un altre dia.

Podem començar per quan el locutor parlava d'economia i feia referència als «que s'apreten el cinturó». Quan, amb la senyoreta Teresa Miquel, vam preparar els materials per a un curs elemental de català per correspondència, vam posar en guàrdia sobre aquest verb castellà i vam proposar fins a setze maneres correctes d'evitar-lo, segons quin fos el sentit que tingués la frase. Tot va venir perquè al fragment d'un text de Josep M. Espinàs que posàvem com a petit exercici literari, sortia l'expressió «premo el botó», i això ens va fer derivar cap a l'atenció que s'havia de prestar per saber com evitar l'ús de *apretar*. En el cas de la frase que retraiem del locutor radiofònic el verb adequat seria estrènyer, que és un altre dels setze que proposàvem. I la frase queda prou normal, sense cap estridència.

Si ens adonàvem que *entorpir* és un verb derivat de l'adjectiu castellà *torpe*, segurament que ens abstindríem d'utilitzar-lo. És un derivat de *torpe* i, a més, és un derivat força mal fet. Par-

tint d'un adjectiu, amb el radical *torp*, s'ha derivat un verb amb la terminació *-ir* dels verbs catalans, de la tercera conjugació, amb el prefix *en-*, com de *agre* fem *agrir*, sense prefix. S'ha fet un híbrid, que no s'aguanta ni en castellà ni en català. Perquè en castellà la terminació per a l'infinitiu hauria estat *-ecer*, i aquest infinitiu hauria pres el prefix *en-*: *en-torp-ecer*. Aquest verb castellà té un significat sempre dintre la línia de posar impediments a una acció. No es pot dir que tingui una equivalència directa i constant en altres llengües. En català pot voler dir dificultar, entreban-car, destorbar, encallar. Una d'aquestes coses devia voler dir el locutor quan el va utilitzar —fins i tot un dels homes

del temps també el va fer servir— tot renunciant a triar un element qualsevol d'aquesta diversitat genuïna.

Si em queda humor i temps, potser continuaré comentant, en un pròxim article, altres patinades que he observat, que afecten alguns verbs, alguns pronoms, algunes preposicions i algunes expressions que també són inadmissibles si es vol un llenguatge senzillament correcte. »

Parlar amb propietat

Parlis com parlis, sigui com sigui el teu negoci, el més important és que algú t'escolti. A "la Caixa", més de 25.000 persones t'escolten, t'entenen i treballen a prop teu per a oferir-te la millor solució pel teu negoci.

Parlem?

 "la Caixa"

www.laCaixa.es